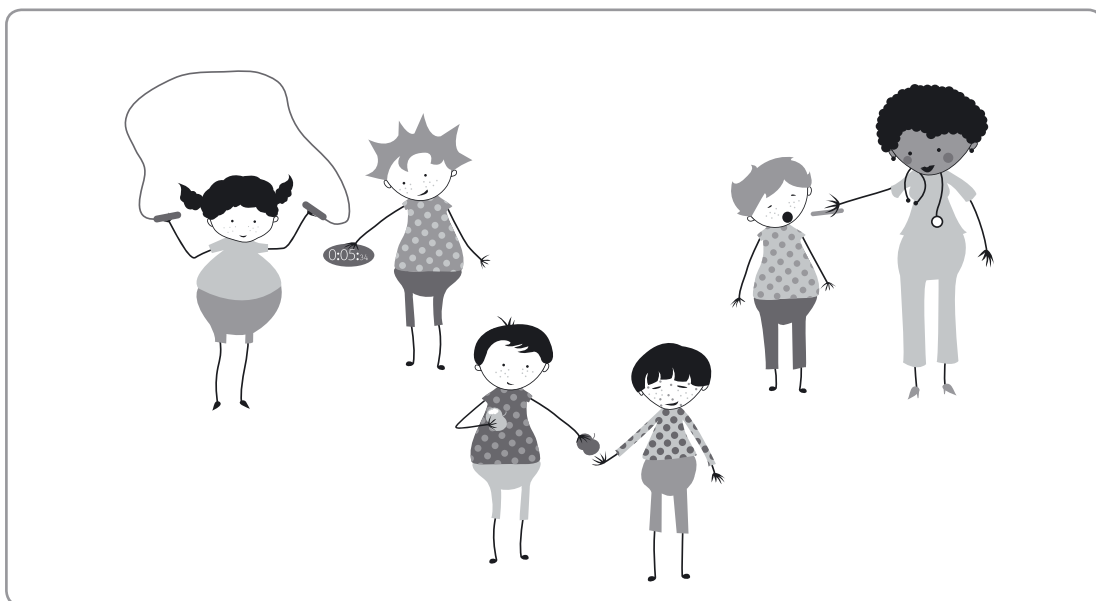

8. SALUT I BENESTAR

La salut també és una qüestió política i econòmica.

La salut és un dret humà fonamental que garanteix a tots els membres de la societat l'accés igualitari a una atenció sanitària, medicaments, una alimentació sana, aigua potable, serveis socials sanitaris i de salut mental. El dret a la salut està estretament relacionat amb alguns dels drets humans com, per exemple, el dret a una seguretat social, el dret al descans i al lleure i, especialment, el dret a un nivell de vida adequat. Mentre que les vulneracions dels drets humans poden tenir greus conseqüències pel que fa a la salut de les persones (p. ex. pràctiques tradicionals nocives, tràfic, tortures i maltractaments, violència...), el respecte, la protecció i el compliment dels drets humans tenen un efecte positiu en la salut de les persones (p. ex. no-discriminació, un nivell de vida adequat, educació, etc.)

La salut també és una qüestió política i econòmica, ja que la desigualtat i la pobresa són sovint la causa de moltes malalties i afeccions. D'acord amb l'informe de l'**Organització Mundial de la Salut** del 2005, la pobresa extrema és la principal causa de mort arreu del món.¹

REFLEXIÓ: *Fins a quin punt afecten la discriminació i la pobresa la salut dels infants amb els quals treballes?*

Els infants tenen dret a una protecció especial que els garanteix beneficiar-se d'aquests drets en l'etapa crucial del seu desenvolupament, cosa que també implica tractaments preventius i educació per a la salut, així com rehabilitació i protecció de l'abús i l'explotació.²

Problemes de salut dels infants europeus

Alguns problemes relacionats amb la salut posen en perill els drets humans i el benestar dels infants i els joves europeus.

Malalties contagioses

Els infants necessiten protecció davant de tota mena de malalties, començant per l'atenció sanitària a les seves mares i una bona nutrició i immunització. Altres prioritats per a la protecció dels infants són

el control de la tuberculosi, el combat a la resistència d'algunes malalties als antibiòtics, la lluita contra noves malalties i una bona educació per a la salut.

Cal tenir en compte també que els infants víctimes de l'explotació sexual poden contraure la SIDA o altres malalties de transmissió sexual.

Salut mental

La salut no és només una qüestió física i mèdica; es calcula que entre un 10% i un 20% dels adolescents a la regió europea tenen un o més problemes mentals o de conducta³ que interfereixen seriosament en la manera de pensar, sentir i actuar, tant dels infants com dels adolescents. Mentre que les discapacitats mentals poden ser innates, també poden ser el resultat d'experiències negatives a la vida. Per aquest motiu, infants que són abandonats, testimonis de conflictes familiars diaris o que han experimentat violència física o psicològica, discriminació o assetjament escolar, poden veure afectats negativament la seva autoestima i el seu rendiment acadèmic. En els països desenvolupats els trastorns mentals més comuns són els trastorns d'atenció, ansietat, trastorns alimentaris (anorèxia i bulímia), les conductes autolesives, l'abús de les drogues o l'alcohol, violència, depressió i, fins i tot, el suïcidi. Al voltant d'un 4% de les persones joves entre 12 i 17 anys i un 9% de les de 18 anys tenen depressió, fet que la converteix en un dels trastorns més abundants amb un ampli ventall de conseqüències.⁴ Malgrat que en la majoria dels casos els infants amb discapacitats psicosocials necessiten algun tipus de tractament psicològic, els educadors també hi poden ajudar molt, ja que una atenció especialitzada, les pràctiques inclusives i un entorn educatiu favorable poden fomentar el desenvolupament de les seves habilitats socials i per afrontar les dificultats.

Obesitat

El sobrepès és el trastorn infantil més comú a Europa: al voltant d'un 20% dels infants en tenen i una tercera part d'aquests pateixen obesitat. En alguns països de l'oest d'Europa, l'obesitat va augmentar d'un 10% aproximadament a principis de la dècada dels vuitanta fins a un 20% a finals dels noranta, mentre que les xifres són més baixes al centre i l'est d'Europa.⁵

L'obesitat és un dels grans reptes per a la salut pública del segle XXI i té certs perills per a la infància i, fins i tot, en algunes àrees del sud d'Europa, un de cada tres infants té sobrepès. Els infants obesos tenen moltes més probabilitats de desenvolupar diabetis de tipus 2, hipertensió, dificultats per dormir i trastorns psicològics. A més a més, la majoria dels infants obesos continuen sent-ho quan són adults i desenvolupen afeccions més serioses que, en última instància, perjudiquen les seves qualitats i l'esperança de vida.

Mitjançant el reconeixement de l'obesitat com a important amenaça per a la salut pública, l'Oficina regional d'Europa de l'OMS l'ha designat com una àrea de treball primordial per als propers anys. Una conferència ministerial el 2006 es va centrar en la conscienciació del problema a la regió i en un compromís polític de fer l'esforç per combatre'l.⁶

Per contrarestar l'obesitat, els infants necessiten exercici físic diari i dietes sanes que incloguin fruites, verdures i cereals i que evitin un excés de carn, els greixos i el sucre.

Alcohol, drogues i tabac

El recent augment del consum d'alcohol entre la gent jove d'edats cada cop més primerenques és una tendència preocupant en molts estats membres d'Europa, amb gairebé un 30% de joves de 15 anys que en beuen habitualment.⁷ L'alcohol s'associa amb la mort de 55.000 joves a Europa cada any; una de cada quatre morts d'homes joves d'entre 15 i 29 anys s'atribueixen a l'alcohol.

El percentatge de fumadors encara és molt elevat a la majoria de països europeus i actualment més nens fumen a edats més primerenques. Mentre a l'est d'Europa hi ha més nois fumadors que noies als

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

15 anys, al nord i l'oest de la regió la situació és la inversa.⁸

Més del 50% dels infants són fumadors passius tant a casa com en altres entorns tancats com el cotxe, l'escola i altres espais públics, fet que està directament relacionat amb greus problemes respiratoris com l'asma i la insuficiència pulmonar, que poden iniciar-se a la infància i persistir per tota la vida.⁹

Sembla que la creixent normalització o banalització de l'ús de les drogues i l'alcohol ha influït en els patrons de consum. Els estudis mostren una tendència cap a una tolerància i aprovació de la intoxicació cada cop més esteses entre la població europea.¹⁰

Discapacitat i necessitats educatives especials

El terme discapacitat abasteix un ampli ventall de condicions, des dels impediments més moderats als més greus i evidents (p. ex. ceguesa, sordesa, retard mental, mobilitat reduïda). S'entén per necessitats educatives especials aquelles condicions més lleus que poden no ser visibles o identificades fins que l'infant arriba a l'edat escolar i que inclouen les dificultats d'aprenentatge i alguns trastorns de comportament relacionats. Un 20% de la població mundial està afectada per alguna discapacitat de manera directa o indirecta com a familiars o cuidadors.

Durant una part important de la història, els infants amb discapacitats han estat amagats de la societat i enviats a institucions especialitzades. Tot i així, les actituds i les lleis estan canviant i reconeixent que als infants amb discapacitats els afavoreix romandre amb les seves famílies, rebent suport dins de la seva comunitat i anant a escoles ordinàries amb la resta d'infants. És qüestió de tractar els infants amb discapacitats igual que la resta, de manera que puguin créixer com una part de la família i puguin establir relacions de confiança amb els seus pares, germans, familiars i amics.

En el passat, es considerava que els infants amb discapacitats necessitaven un «remei» o un «model de medicina» que se centrés en allò que l'infant no pot fer i que intenta compensar-ho amb un seguit de tractaments. Aquest enfocament, però, no reconeix que, com tots els infants, els infants amb discapacitats són actius, emocionals i petits éssers humans, amb les seves habilitats i personalitats individuals, i que necessiten ser part de la família i, per extensió, de la societat. Per tots aquests motius, han de tenir les mateixes oportunitats per implicar-se en la vida social i familiar i desenvolupar al màxim el seu potencial.

És cert que molts infants amb discapacitats requereixen tractaments especials i exhaustius i per a tota la vida, així com un suport important per a l'aprenentatge, als quals tots els infants tenen dret. Tot i així, la totalitat de la salut de l'infant amb discapacitats, a més de la salut física, inclou també salut emocional i psicològica. A més, les seves famílies necessiten serveis que els permetin tenir-ne cura en el dia a dia quotidià.

Malgrat tot, les actituds respecte les discapacitats canvien lentament: mentre que un informe recent d'UNICEF demostrava que el nombre d'infants amb alguna discapacitat identificat a l'Europa Central i de l'Est s'ha triplicat des de començaments dels anys noranta, fet que indica un major reconeixement i admissió de les discapacitats —no un enorme increment del nombre de persones amb discapacitats—, l'educació especialitzada és encara la principal i més generalitzada en aquesta regió.¹¹ Les mesures específiques de suport per als infants amb discapacitats poden ser molt útils i justificades, però, desafortunadament a l'Europa de l'Est, de vegades no es fa un bon ús de l'«educació especial» perquè porta els infants a la segregació.

Vegeu també el text sobre discriminació contra les persones amb discapacitats, al Tema 3, «Discriminació».

REFLEXIÓ: *Tenen accés a una bona atenció sanitària els infants amb els quals treballes? Si no, com afecta aquest fet les seves vides i desenvolupament? Què cal que passi per garantir que gaudeixen d'aquest dret fonamental?*

Educació per a la salut

El principal objectiu de l'educació per a la salut és fomentar actituds i pràctiques positives en l'àmbit de la salut. Els infants són capaços d'entendre que ells mateixos són responsables del seu estat de salut, tant individualment com col·lectivament, en el context de les seves famílies i comunitats en general; que amb una millor salut poden millorar les seves vides i les dels altres.

Una educació per a la salut efectiva proporciona als infants experiències d'aprenentatge que estimulen la comprensió, les actituds positives i les pràctiques saludables per tota la vida. Aquestes actituds i pràctiques són, entre d'altres, salut emocional i una imatge pròpia positiva; cura i respecte pel cos humà; forma física; consciència de les addiccions nocives com el consum d'alcohol, tabac i drogues; una bona nutrició i relacions sexuals segures.

L'educació sexual és de vital importància entre els adolescents i els ajuda a desenvolupar una consciència sana del seu cos i a evitar embarassos no desitjats, malalties de transmissió sexual i violència de gènere. L'educació entre iguals és especialment valuosa i apropiada en l'educació per a la salut, així com és importantíssim el fet que la comunitat i les escoles facilitin l'accés a l'esport a l'hora d'estimular els infants a tenir cura de la seva salut durant tota la vida. L'educació inclusiva i les comunitats de suport poden ser una ajuda eficaç per als infants que pateixin algun trastorn de salut mental.

Instruments importants de defensa dels drets humans

El Consell d'Europa

La **Carta social europea** (revisada) parla extensament de la salut a l'article 11, on garanteix a tothom el dret a beneficiar-se de qualsevol mesura que el permeti gaudir de la màxima qualitat de salut possible. L'article 13, a més, declara que qualsevol persona sense recursos suficients té dret a una assistència social i mèdica.

Les Nacions Unides

La salut és un dret fonamental reconegut a l'article 25.1 de la Declaració universal dels drets humans, que la relaciona amb un nivell de vida adequat:

Tota persona té dret a un nivell de vida que assegurï, per a ella i la seva família, la salut i el benestar, especialment quant a alimentació, vestir, habitatge, assistència mèdica i als serveis socials necessaris; també té dret a la seguretat en cas d'atur, malaltia, incapacitat, viduïtat, vellesa o altra manca de mitjans de subsistència independent de la seva voluntat.

El mateix article reconeix també el dret dels infants «a una cura i a una assistència especials», dret al qual també es refereixen altres instruments internacionals de defensa dels drets humans, com ara l'article 12 del **Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals** (PIDESC).

La **Convenció sobre els drets de l'infant** (CDI) detalla el dret dels infants a la salut des de diverses perspectives.

- L'article 3 estableix el principi de l'interès superior de l'infant, menciona especialment la salut i la seguretat en relació amb les institucions, els serveis i els establiments encarregats de l'atenció dels infants.
- L'article 13, que exposa el dret de l'infant a « cercar, rebre i difondre informació i idees de tota mena », ha estat interpretat també en algunes ocasions com el dret a l'educació per a la salut, incloent-hi informació sobre la reproducció i la sexualitat.
- L'article 17 reconeix la importància i la responsabilitat dels mitjans de comunicació a l'hora de promoure la salut física i mental dels infants.
- L'article 23 fa referència als drets dels infants amb discapacitats i emfatitza la importància de

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

l'accés a una atenció sanitària, mesures preventives i integració social en relació amb la salut física i mental de l'infant.

- L'article 24 és l'afirmació definitiva del dret de l'infant a la salut i del deure dels Estats a proporcionar-lo

Els estats membres reconeixen el dret de l'infant a gaudir del nivell de salut més alt possible i d'equipaments de tractament de les malalties i de restabliment de la salut. Els estats integrants s'han d'esforçar a assegurar que cap infant no sigui privat del seu dret a accedir a aquests serveis.

L'article 24 també reconeix els factors essencials que contribueixen a la salut, com ara aliments nutritius, aigua potable i un medi natural saludable i destaca la importància de l'educació per a la salut, tant per als infants com per als seus pares.

La Convenció sobre **l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona** (CEDAW, per les seves sigles en anglès), reconeix a l'article 12 que les dones i les noies tenen necessitats sanitàries diferents de les dels homes i els nois, especialment en l'àmbit de la salut reproductiva.

Tot i que la **Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat** no genera nous drets, emfatitza i amplia i concreta els drets dels infants, no només a una atenció sanitària a nivell físic, sinó també a un habitatge adequat, a la participació i l'educació, que són essencials per al desenvolupament i el benestar de l'infant.

Recursos d'utilitat

- *Atlas of Health in Europe*: Organització Mundial de la Salut, 2008: <http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/97598/E91713.pdf>
- *Children's Health and Environment: Developing National Action Plans*, Quarta Conferència Ministerial en Medi Ambient i Salut, Budapest, 2004: <http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/88577/E83335.pdf>
- *Children and Disability in Transition in CEE/CIS*: UNICEF Centre de Recerca Innocenti, Florència, 2004: <http://www.unicef.org/protection/index_28534.html>
- *The European Health Report 2005: Public health action for healthier children and populations*: Organització Mundial de la Salut, 2005: <<http://www.euro.who.int/document/e87325.pdf>>
- *European Strategy for Child and Adolescent Health and Development*: Organització Mundial de la Salut, 2005: <<http://www.euro.who.int/document/E87710.pdf>>
- *The Right To Health*: Organització Mundial de la Salut, 2002: <<http://www.who.int/media-centre/factsheets/fs323/en/>>
- *10 Things You Need to Know about Obesity: Diet and physical activity for health*: Conferència Ministerial de l'OMS Contra l'Obesitat, 2006: <http://www.project-earlynutrition.eu/pdf/obesity/WHO%20Europe_10%20things%20you%20need%20to%20know%20about%20obesity2006.pdf>

Pàgines web d'utilitat

- Salut i desenvolupament infantil i adolescent: <<http://www.euro.who.int/childhealthdev>>
- Base de dades europea «Salut per a tots» (European Health for All Database): <<http://www.euro.who.int/hfadb>>
- Xarxa europea d'escoles promotores de la salut: <<http://www.euro.who.int/en/what-we-do/health-topics/Life-stages/child-and-adolescent-health/publications/Pre-2005/european-network-of-health-promoting-schools-the-the-alliance-of-education-and-health>>

Referències

- 1 *The World Health Repport 2005*: Organització Mundial de la Salut.
- 2 Ibid.
- 3 Fòrum Europeu Sobre Cohesió Social per al Benestar Mental entre Adolescents, Organització Mundial de la Salut, Oficina Regional per a Europa: <http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/84623/E91921.pdf>
- 4 Ibid.
- 5 *The World Health Repport 2005*: Organització Mundial de la Salut, p. 75.
- 6 *Ten things you need to know about obesity: Diet and physical activity for health*: Organització Mundial de la Salut, Conferència ministerial europea sobre contrarestar la obesitat, 2006.
- 7 *The World Health Repport 2005*: Organització Mundial de la Salut, p. 82.
- 8 *The World Health Repport 2005*: Organització Mundial de la Salut.
- 9 *The World Health Repport 2005*: Organització Mundial de la Salut, p. 82.
- 10 Ibid.
- 11 *Children and Disability in Transition in CEE/CIS*: UNICEF, Centre de Recerca Innocenti, Florència, 2004, p. 2.

